

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejema upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 9. oktobra 1896.

Politiški oddelek.

Domovinski zakon.

V tem zasedanju državnega zbora pride na vrsto nov domovinski zakon. Sedaj obstoječi domovinski zakon je tako krivičen in nenaraven, da vsak nepristranski sodeč človek mora pritrditi, da je potreba, da se radikalno premeni. Vlada je tudi v tem oziru pokazala vso dobro voljo, kajti predložila je zbornici načrt zakona, kateri je osnovan na pravični podlagi. Kdor deset let biva v kakem kraju, dobil bi ondu svoje domovinstvo. S tem bi se prišlo v okoliš sedanjemu nenormalnemu stanju, da se ljudje, ki so vse svoje moči pustili v mestih, na stare leta gonijo na kmete, v njih domovinske občine, kjer jih nikdo ne pozna, kjer niti rojeni niso. Ta zakon je zadel na velik upor mestnih zastopnikov.

Mesta se boje večjih bremen. Tega mestni zastopniki nič ne jemljejo v poštev, da tudi tisti prebivalci, ki nimajo domovinske pravice, pripomagajo k mestnemu razvoju in tudi donašajo k mestnim dohodkom vsaj indirektno. Posebno nasprotniki domovinskega zakona so narodni Nemci. Ti ne nasprotujejo temu zakonu le iz gmotnih temveč tudi iz narodnih ozirov. Boje se, da bi se na Češkem, Moravskem in Šleziji potem češki živelj še hitreje množil po nemških mestih in bi njih nemški značaj prišel v nevarnost.

Nasprotniki domovinskega zakona so pa tudi dunajski krščanski socialisti. Ta stranka si je postavila za nalogo, na krščanski podlagi izboljševati stanje srednjih in nižjih stanov. Vsaj tako se je govorilo po krščansko-socialnih shodih. Pravična preosnova domovinskega zakona bi gotovo pripomogla v tem oziru. Pričakovali bi zatorej bili, da bode novi mestni zastop v tem oziru pokazal svoje krščansko-socialno mišljenje in brez ozira na bremena, ki zadenejo mesto, se izrekel za pravično stvar. Toda mestni zastop se je skoro jednoglasno izrekel proti spremembi domovinskega zakona. Protisemiti in liberalci

so bili v bistveni zadevi popolnoma jedini. Kar se je sicer govorilo, da naj bi država prevzela oskrbovanje ubogih in drugih takih stvari, se je govorilo jedino zaradi tega, da se malo olepša upiranje pravični stvari.

Rado se očita liberalnim strankam, da so krive krivičnega domovinskega zakona. Toda dogodek v dunajskem mestnem zastopu je očitno pokazal, da tudi katoliške stranke niso dosti boljše, kjer bi jim preosnova domovinskega zakona bila v škodo. Nikakor se še niso popele na kako vzvišeno stališče pravičnosti. Seveda konservativni zastopniki kmetijskih občin so za preosnovo domovinskega zakona, ker drugače bi jim volilci poslali nezaupnice. Kot zastopnike kmetijskih občin se ni težko za to stvar ogrevati, a drugače je pa pri zastopnikih mest. Pri teh bi se le pokazalo, ali je jim sebičnost več, ali pa pravica in skrb za nižje sloje prebivalstva.

Vso čast pa moramo izreči v tem oziru praškemu mestnemu zastopu. Dunajski mestni zastop je obrnil se do vseh mestnih zastopov, da ugovarjajo določbi novega domovinskega zakona, da se po desetletnem bivanju v kakem kraju dobi domovinska pravica. V Pragi so podobne razmere, kakor na Dunaju. Veliko je ljudij s kmetov se preselilo v mesto in se še vedno priseljujejo. Bremena bi se Pragi gotovo tudi znatno povečala, da se vsprejme novi domovinski zakon. Vzlic temu pa je mestni zastop praški se že jedenkrat izrekel za to, da se z desetletnim bivanjem pridobi domovinstvo in je v tem smislu odgovoril tudi dunajskemu mestnemu zastopu. Praški mestni zastop je liberalen, a je vzlic temu pokazal, da ima več pojma o krščanskem socializmu, kakor dr. Lueger in njegovi somišljeniki.

Kakor stvari sedaj stoje, ni dosti upanja, da bi se v sedanjem zasedanju rešil v zbornici poslancev novi domovinski zakon. Stvar, ki se že vleče toliko let, se bode zopet odložila. Čas pred volitvami za rešenje te zadeve tudi ni ugoden, ker morajo mestni zastopniki se ozirati na svoje volilce. Nadejati se hočemo, da najde novi domovinski zakon vsaj v novi zbornici več privržencev in se potem odvrne breme, ki sedaj tlači kmetijske občine

ter odpravijo nadloge, ki izvirajo za delavski stan iz sedanjega domovinskega zakona.

Politični pregled.

Društvo »Sloga« v Gorici je dne 1. oktobra imelo svoj občni zbor in sklenilo sledečo resolucijo: 1.) Politično društvo „Sloga“ spoznava in izreka, da jugoslovanski državni poslanci bodo tem uspešneje delovali za blagor bratskih narodov slovenskega in hrvatskega, ako v državnem zboru vzajemno nastopijo, vsi združeni v eden jugoslovanski klub, in se nadeja, da to store čim preje. 2.) Občni zbor slovenskega narodno-političnega društva „Sloga“ sprejema z obžalovanjem na znanje, da slavno c. kr. okrajno glavarstvo v Gorici še vedno dopisuje županstvu v nemškem, torej nedeželnem jeziku, dasi je ves politični okraj slovenski, izvzemši županijo Ločnik z mešanim prebivalstvom, — in to vkljub jasni obljubi, dani na prošnjo vipavskih županstev. S toliko večjim obžalovanjem in presenečenjem pa sprejema na znanje novico, da isto c. kr. okrajno glavarstvo nalaga našim županstvu, ki so itak preobložena s posli izročenega področja, naj prevajajo strankam na slovenski jezik laške dopise okrajne bolniške blagajne, namesto da bi bilo jasno in odločno poučilo gospode uradnike blagajne, kakošne so nji dolžnosti do slovenskega občinstva. — Nalaga se prihodnjemu odboru, da protestuje s preložitvijo te resolucije pri visoki vladi proti takemu ravnanju c. kr. okrajnega glavarstva v Gorici in da prosi, naj se enkrat za vselej naredi konec takim odnošanjem v deželi. 3.) Občni zbor slovenskega narodno-političnega društva „Sloga“ v Gorici dne 1. oktobra 1896. izraža svojo nejevoljo da visoko c. kr. pravosodno ministerstvo ni ničesa ukrenilo vkljub mnogim z dokazi podprtim pritožbam od vseh strani naše dežele in vkljub interpelaciji naših velespoštovanih gg. drž. poslancev proti nezakonito sestavljenemu letnemu imeniku porotnikov. Protestuje proti temu, da komisija pri okrožnem sodišču, ki sestavlja porotni imenik, odklanja celo take Slovence, ki poznajo oba deželna jezika, a sprejema take Italijane, ki razumejo le svoj jezik, kar je v največjem nasprotju s § 9. zakona o porotah. Protestuje dalje proti dejstvu, da se pošiljajo v deželo še vedno taki uradniki, zlasti načelniki uradov, ki niso vešč deželnim jezikom, kakor se je zgodilo v najnovejšem času z imenovanjem državnega pravdnika v Gorici, ki faktično ne umeje jezika dveh tretjin prebivalstva v deželi, če tudi ima morda v dokaz znanja kako spričevalo, ki je v nasprotju z resnico. Nalaga se prihodnjemu odboru, naj sporoči občo nejevoljo slovenskega naroda v deželi ministerskemu predsedniku Nj. vzvišenosti grofu Badeniju, ki je zapisal pravično vladanje na svojo zastavo, torej tudi pravično postopanje z nami Slovenci na polju sodne uprave in zahteva, da se izvršuje tudi glede na nas zlato geslo: „Justitia regnorum fundamentum!“ 4.) Občni zbor slovenskega narodno-političnega društva „Sloga“ protestuje proti temu, da mestno županstvo v Gorici uraduje izključno v italijanskem jeziku, zlasti v izročenem področju, kar ima posebno v vojaških stvareh čisto slabe posledice. Prihodnjemu odboru se nalaga, da naznani to resolucijo vis. ministerstvu za notranje posle in zahteva, naj vlada znanprej strogo pazi na to, da bo tudi sl. županstvo v Gorici vršilo čl. 19. d. t. z, t. j. da bo uradovalo s Slovenci v slovenskem jeziku in da bo izdajalo vse oglase, ki so namenjeni za občinstvo, v obeh deželnih jezikih.

Državni proračun za leto 1897. — Finančni minister je dne 1. oktobra državnemu zboru predložil proračun za l. 1897. Skupna potrebščina znaša 692,161.183 gld. ter je v primeri z letošnjo večja za 26,889.405. Skupno pokritje za prihodnje leto se proračunava na 692,703.959 gld., za 26,697.769 gld. več kakor za letos, torej kaže prebitka 542.776 gld. Potrebščina je tako-le sestavljena: 1. Najvišji

dvor 4,650.000 gld. 2. Kabinetna pisarna Nj. veličanstva 79.500 gld. 3. Državni zbor 1,340.874. Ta potrebščina se v primeri z letošnjo zviša za 407.892 gld. in sicer zato, ker se s prihodnjim letom pomnoži število poslancev za 72. 4. Državno sodišče 22.725 gld. 5. Ministerski svet 1,317.017 gld. 6. Prispevek za skupne državne potrebščine v smislu delegacijskega sklepa z dne 23. jun. t. l. 119.132.680 gld. 7. Notranje ministerstvo 24,409.851 gld. 8. Ministerstvo za deželno brambo 23,094.170 gld. 9. Ministerstvo za nauk in bogočastje 27,741.151. 10. Finančno ministerstvo 103,387.677 gld. 11. Trgovinsko ministerstvo 47,222.804 gld. 12. Za železniško ministerstvo 98,044.730 gld. 13. Poljedelsko ministerstvo 17,722.117 gld. 14. Pravosodno ministerstvo 24,986.808. 15. Pokojninski zaklad 22,378.650 gld. 16. Državne podpore in dotacije 7,650.880 gld. 17. Drž. dolg 168,137.859 gld. 18. Uprava državnega dolga 666.490 gld. Proračun je neugoden, dasi izkaže nekaj prebitka. Toda ta prebitek ne preostaja iz vseh izdatkov, temveč vsled izločitve 25,391.690 gld. za investicije pod posebnim naslovom. Da se pokrije ta izdatek, hoče vlada najeti investicijsko posojilo v znesku 50 milijonov, od katerih se porabi 23.2 milijona v pokritje starih resortnih dolgov. Če torej odštejemo investijski proračun ter uzamemo v poštev 7.2 milijona odpisa pri državnem dolgu, kaže se v istini pomankljeja okoli 17 milijonov. Pomenljivo je tudi, da vlada ustavlja 4.7 milijona v pokritje letošnjih nepokritih stroškov, katerih drž. zbor ni bil dovolil.

Državni zbor se je sešel dne 1. oktobra. Že v prvi seji, v kateri je finančni minister predložil državni proračun za bodoče leto, je bila huda debata. Levičar Pergelt in mladočeh Herold sta stavila dva nujna predloga, o katerih se je unela huda debata. Pergelt, je zahteval naj se vlada pozivlje, da naredi konec češkemu hujskanju proti Nemcem. Herold pa, da vlada varuje češke manjšine na Češkem. Govorilo je jako rezko več govornikov. Grof Badeni je zagovarjal vladno stališče, ki hoče varovati enakopravnost obeh narodnosti na Češkem in ne odobrava od izzivanja obeh strani. Badenijev govor ni nobenega zadovoljil. Nemci se jeze, da ni priznal nemškega zaključenega ozemlja, temveč Čehom priznal jednake pravice z Nemci po vsej deželi. Predloga sta se po daljši debati izročila odseku.

Levica in vlada. — Levica je vladi napovedala hud boj. Zahteva, naj se vladi dovoli le začasni budget, potem pa zbornica razpusti. Po nje mnenju sedanja zbornica nima pravice več sklepati proračuna, ko se je potrdila volilna reforma. Vlada pa hoče, da se proračun še v tej zbornici reši. Levica preti, da se posluži vseh sredstev, da to prepreči.

Katoliški shod in grof Badeni. — Vodja levičarjev grof Kuenburg je v državnem zboru vprašal vladno, jeli solnograški namestnik na vladno povelje pozdravil katoliški shod. Grof Kuenburg je v svoji interpelaciji naglašal, da bi to utegnilo imeti neugoden vpliv na vnanjo politiko. Grof Badeni mu je odgovoril, da je namestnik v sporazumljenju z vladno pozdravil katoliški shod. Če bi vlada shoda ne bila pozdravila, bi to bilo napravilo nevoljo. Kar se pa tiče vnanje politike, na najmerodajnejšem mestu nimajo zaradi tega pozdrava najmanjših pomislekov. Levica je s tem odgovorom jako nezadovoljna.

† **Dr. Julij Greg.** V Pragi je umrl dr. Julij Greg, izdajatelj in lastnik „Narodnih Listov“ v 65. letu. Pokojnik je bil leta 1861. osnoval „Narodne Liste“. Že drugo leto je bil obsojen zaradi preostre pisave v desetmesečno hudo ječo, kar mu je pridobilo popularnost. Po prestani kazni so mu bili v Pragi priredili veliko ovacijo. 90 mest in 162 občin mu je podelilo častno občanstvo. Belcredijeva vlada mu je povrnila državljanske pravice, katere je bil zgubil. Pozneje je bil deželni in jedno leto tudi državni poslanec. Glavno njegovo delovanje je bilo urejevanje lista. Dr. Julij Greg je imel velik vpliv na češko politiko.